

УДК 007:304:070

ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ТЕАТРАЛЬНОЇ ТЕМАТИКИ НА ШПАЛЬТАХ ПОВІТОВИХ ЧАСОПИСІВ ГАЛИЧИНИ 20–30-Х РОКІВ ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ЧАСОПИСІВ «ЗМАГАННЯ», СОКАЛЬ ТА «УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО», ЯВОРІВ)

Чубрей А.В.

Українська академія друкарства

На прикладі двох галицьких повітових часописів, які виходили упродовж 1929–1932 рр., досліджено особливості висвітлення театральної тематики. Проаналізовано загальні тенденції та жанри, до яких найчастіше зверталися автори цих публікацій. Відстежено основні теми, що розкривали особливості тогочасного аматорського руху. Порівняно розкриття театральної тематики на сторінках різних повітових часописів. Підкреслено їхні особливості як жанрового різновиду регіональної журналістики.

Ключові слова: повітовий часопис, театральна тематика, аматорський гурток, львівська періодика 20–30-х років ХХ ст., театральна періодика.

Постановка проблеми. Тема висвітлення театральної тематики на сторінках періодичних видань першої третини ХХ ст. і досі залишається маловивченою, позаяк вона найчастіше поглиналася загальним завданням вивчення української преси повітових міст Галичини: «... Регіональні видання головним своїм завданням декларували детальне інформування своїх читачів про місцеве культурно-освітнє, економічно-господарське, громадсько-політичне життя та аналіз найважливіших подій життя українства повіту, формування його національно-політичного світогляду» [5]. У цій же розвідці з'ясовується, яке місце серед інших культурних сфер, що їм присвячувалися публікації в тогочасних журналах, посідав саме театр, а також на матеріалах неспеціалізованих видань визначаються особливості аматорського театального руху в загальнокультурному русі 20–30-х років ХХ ст.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

О. Дроздовська досліджувала висвітлення театральної тематики на сторінках київського щоденника «Рада» [4], театральна преса як окремих аспект в історії київської журналістики – тема дослідження А. Волобуєвої [1]. Велика кількість досліджень стосується визначення типології преси («Типологія театально-мистецьких періодичних видань України 20-х рр.» В. Собіянського, «Театральна періодика Харькова» Ю. Полякової та ін.). Однак театральна тематика у галицькій періодиці все ще залишається частиною бібліографічних досліджень загалом.

Тому **мета дослідження** – простежити особливості висвітлення цієї тематики галицькими часописами на прикладі двох безпартійних повітових пресових органів («Змагання» та «Українське слово»), з'ясувати спільне та відмінне й оцінити основні акценти уваги тогочасних авторів у публікаціях.

Виклад основного матеріалу. «Змагання» – безпартійний, ілюстрований, суспільний часопис (1931–1932), організований студентами «Студентського гуртка» при філії «Просвіти» в Сокалі. Газета мала бути націоналістичним органом, про що заявила редакція у ч. 1 за 1931 р., але за браком коштів у жовтні 1931 р. «Змагання» орієнтувалося на ширшу громадськість. «Змагання» – позапартійне видання. На шпальтах часопису піднімалися питання поза-

шкільного виховання, освіти, економіки, техніки, мистецтва, спорту, гігієни та здоров'я, а також висвітлювалися проблеми культури та соціального руху» [9]. Варто відзначити, що у часописі була рубрика «З театру» (щоправда, не постійна). Окрім того, вміщувалися замітки авторів про діяльність місцевих аматорських театрів Сокальщини (рубрика «З нашого життя»), а також анонси вистав місцевих гуртків та тих, що перебували на гастролях (рубрика «Новинки»: «Театр ім. Тобілевича, як довідуємось, задумує у найближчій часі навідатись до Сокаля. Сокальська сцена вже давно не бачила доброго театру, тож сподіємось, театр найде в Сокалі прихильне прийняття» [15]). При цьому зміст публікацій містить не лише оцінку вистави, а й побажання журналістів як представників публіки до аматорських угруповань та їхніх керівників. Їхня тональність найчастіше схвальна, проте трапляються і критичні зауваги: «Говорити про гру артистів мало, бо тільки частина з них може приложити до себе це почесне ім'я (...) Отже, як виходить з того, театр Стадника значно підупав (...) Сокальське українське громадянство поставилося зимно до театру ще й тому, що цей театр перебив дорогу театрові ім. Тобілевича, котрий заповів у пресі свій приїзд» [13] (замітка стосувалася виступу львівського театру Й. Стадника у Сокалі). Не менш критично оцінювали автори і промахи у діяльності аматорських угруповань: «Поминувши всі промахи початкуючих аматорів, мусимо ствердити повне легковаження аматорами публіки. Бо Сокаль перший раз оглядав на сцені козаків у чорних («фашистських») рубашках та в райтках в додатках ще з фризурями ХХ століття. Такого вже хиба й на селі не побачити» [14] (замітка про аматорську виставу п'єси Б. Грінченка). Проте найчастіше публікації про виступи гуртків носили схвальний характер: «Аматорський гурток при читальні «Просвіти» відіграв у вівторок 7 липня комедію «Жінка веде рей». Добра гра аматорів, головно однак режисера п. Рибачка, що виступив у ролі Антошка, були причиною частих оплесків. Добре вивязались зі своїх роль також пп. Стефанишин та Полісько Й.» [10]; «Тільки наші аматори не прогавили часу. На початку жовтня виставлено історичну пєсу Черкален-

ка «Про що тирса шелестіла» як на сільській сцену зовсім удачно. Дуже відрадним явищем є участь наших найменших діточок в аматорській праці. Діточий аматорський гурток (...) відіграв 3 діточі одноактівки. З таких дітей під умілою рукою режисера виростуть артисти на славу!» [6] (замітка про виставу у с. Поториця). Нерідко автори публікацій висловлювали свої побажання до підготовки вистав аматорами: «Одно побажання, щоби актори вистерігалися москвізмів, які дуже радять» [12] (замітка про приїзд до Сокаля нового театру).

Подекуди автори критикували і поведінку людей у залі («Молоді й дурні діти» місто слухати слів зі сцени мусили слухати диких вибухів гомеричного реготу своїх батьків (...) Розріз між батьками та дітьми поглиблюється і на селі» [8]), і пасивну громадську підтримку як матеріально («Гра аматорів була зовсім добра, але каса на жаль була безталанна») [7], так і духовно («Гурток стареється притягнути до просвітянської роботи також старих, але це йде дуже тяжко») [7]. Не залишаються байдужими автори і до проблем організації аматорських вистав на селі: «...Аматорський гурток під уміллим проводом ставить виставу за виставою. Тому в селі стає просто затісно (головно через відсутність дозволу), тому він кидається на сусідні села і Волинь» (замітка стосувалася аматорського гуртка, який діяв у с. Шарпанці). Читачі «Змагання» могли також дізнатися і про організаційні аспекти діяльності аматорських гуртків (а можливо, і взяти з них приклад), зокрема про збори – до прикладу, які рішення були прийняті: «Запрацював аматорський гурток, і було вирішено на виручені гроші передплачувати рукопис та закупити декілька книжок» [7] (про аматорський гурток у с. Свитазів). Окрім того, видавці вмістили світлину аматорського гуртка на першій шпальті в одному з номерів.

Отже, можна зробити висновки, що, незважаючи на свою недовгу діяльність (часопис виходив всього упродовж 2 років), «Змагання» достатньо широко висвітлювало театральну діяльність повіту, не акцентуючи уваги лише на його центрі – Сокалі. Окрім того, автори не тільки оглядали вистави, а й давали рекомендації та розповідали про проблеми театру, причому театральну рубрику наповнювали і штатні кореспонденти, і дописувачі з провінції (цьому була присвячена окрема рубрика «Дописи»). І хоча видання не ставило собі за мету висвітлювати лише театральну діяльність, за публікаціями можна оцінити загальний рівень аматорської організації вистав та ставлення місцевого населення до них у Сокальському повіті.

«Українське слово» – повітовий двотижневий (1929–1932), згодом місячний часопис (1933–1939). Програмні завдання часопису редакція виклала у передовій статті, де зазначила, що мета нового українського видання – «бути в першу чергу повітовим українським часописом Яворівщини». Підкресливши далі, що для тіснішого об'єднання всіх «існуючих у повіті життєвих сил народу «Українське слово» особливу увагу звертатиме на положення села і міщан», редакція стверджувала, що «література і преса, книжка і часопис це дзеркало культури наро-

ду». Уважно стежила газета за організаційним життям повіту. У кожному числі друкувалися повідомлення, звіти, зауваження про діяльність освітніх, кооперативних, господарських та інших організацій і товариств, хроніка читалень, кружків «Рідної школи», загальних зборів установ. Турбуючись про підняття культурного рівня явірчан, редакція друкувала замітки про театральне життя Яворова, рецензії на вистави, короткі оповідання, новели, поезії, статті про історичне минуле українського народу та Яворівщини та ін. [3]. Незважаючи на те, що часопис виходив упродовж 10 років (1929–1939), для аналізу було обрано лише видання за 1931–1932 рр., аби детальніше порівняти з висвітленням театральної тематики на сторінках повітових часописів. Загалом простежуються ті ж тенденції, що і в «Змаганні». Автори викладають власну оцінку на вистави місцевих аматорських гуртків та угруповань, що приїжджали до Яворова на гастролі: «Симпатичний театр «Заграва» (...) гостив цими днями в Яворові (...) Театр залишив гарні враження. Між артистами є декотрі справді визначні. Наше громадянство повинно прихильно поставитися до цього театру» [11]; «Читальня Просвіти» на Підмістю відіграла 8 лютого відому комедію Цеглинського «Соколики». Гарно грав свою роль п. Осип Баланда. Прочі аматори виявилися також добре» [16]; «Справді треба було подивляти, як далеко пішла вже культура нашого села й як свobodно, інколи просто по мистецьки поводитися аматори (-рки) - селяни (-нки) з Роснівської Вільки на яворівській сцені» [18]; «Вистава перейшла на загал слабо і без мистецького ефекту (...) Декотрі аматори не вміли роль, суфлер в деяких місцях заголосно, а деякі аматори не вкладали душі в гру, тим самим не робили додатнього враження. Слід виступати з більше підготовленими штуками, бо публіка має все таки смак. Цілком непотрібно оголошено виставу і по польськи на афішах» [19].

Так само, як і на сторінках «Змагання», в «Українському слові» вміщено фотографію аматорського гуртка. У своїх замітках автори оцінювали не лише гру аматорів, але й постановку вистави і вибір репертуару: «Сама річ безперечно мистецька, хоч з боку місту чорна і песимістична. Наскрізь московське ставлення проблемів - і заломлювання над ним рук! (...) Воно все робить гнітучі враження (...) Сцена цей раз була так багато вдекорованою, що треба справді виповісти признання за труд. (...) Суфлера не було ні раз чути, так делікатно і ніжно сповнив своє завдання. Публіка була такою грою і таким виявом штуки вповні задоволено. Драм. Гурток Міської Читальні Просвіти в Яворові стоїть на висоті завдання» [11]. Автори не оминали увагою й організаційні питання аматорського руху. Зокрема, в одному з чисел було викладено рішення чергових Загальних Зборів Драм. Гуртка Міської Читальні Просвіти: «Рішено втягати в члени Драм. Гуртка і обсаджували ролі новими силами (крім дотеперешних)» [20]. У рубриці «Дописи» читачі з різних сіл повіту могли розповісти і про вистави, і про сам гурток: «Гурток числом в над 40 членів, серед них і поважні господарі. Ціль гуртка є побудувати чи-

мальний дім з салею на виставу» [2]. Подекуди автори вбачали у театральній діяльності спосіб зміцнення культурних зв'язків між селами повіту: «Вифлеємську ніч» Луцка відіграли автори Читальні Просвіти з Мостиськ в Яворові 24 м. м. в битком наповненій салі. Гра випала добре, на всім слідна була вмiла рука режисера (...) По виставі запрошено гостей з Мостиськ до Миської Читальні, де при чаю навязано товариські зносини між яворівцями і мостищанами. Треба побажати, щоби контакт обох сусідних повітів скріпився» [21]. Також лунав заклик до поліпшення акторської гри членів місцевого гуртка: «Цього року слідний рух аматорських гуртків Читалень «Просвіти», особливо під-миських яворівських Читалень. Однак конечною річю є виступати все відповідно підготоване, щоби авторові даної штуки не робити кривди і щоби видці не мусіли сидіти на виставі, як на муках» [17].

Автори «Українського слова» загалом висвітлювали новини культурного життя Яворівщини та подавали рекомендації щодо його організації. Так, у рубриці «Що почитати» розміщено поради: «Аматорські гуртки повинні закупити цієї зими більшу кількість підручників до вистав (...) Тут і треба вперед довідатися, чи дана штука є цензурованою до вистави. Без такої цензури даремно приготувляти її. Через філію Т-ства «Просвіта» треба також повідомляти владу про місце і речницю вистави» [22].

Публікації про театральне життя Яворівщини були розміщені у таких рубриках, як «Дописи», «Новинки» та «З театральної салі» (не постійної рубрики у часописі).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, автори «Українського слова» упродовж 1931-1932 рр. так само, як і «Змагання» цього періоду, висвітлювали діяльність аматорських угруповань і Яворова, і повіту, розміщуючи в публікаціях власну оцінку акторської гри, добору репертуару, організації вистави. Окрім того, вони вбачали у театральній діяльності спосіб зміцнення культурних зв'язків між селами повіту, цим можна пояснити наявність повідомлень про організацію вистав та загальні рекомендації. Отже, у цих повітових часописах простежуються спільні тенденції у висвітленні театральної тематики:

1. Прихильна та критична оцінка аматорських вистав у повітах.

2. Підтримка аматорського руху як закликами до залучення до угруповань, так і повідомленнями про організацію гуртків.

3. Сповідання громадян про гастролі аматорських гуртків.

Ці характерні риси переконливо доводять, що висвітлення театральної тематики – важливий складник культурної частини на сторінках повітових часописів 20–30-х рр. ХХ ст. І її наявність на сторінках окремих видань дозволяє позитивно оцінювати перспективу подальшого дослідження інших періодичних видань у цілому з цією ж метою.

Список літератури:

1. Волобуєва А. Театральна преса Києва 1918-1941 рр. : типологічний аспект / А. Волобуєва // Образ : щорічн. наук. зб. – К., 2014. – Вип. 15. – С. 100-106.
2. Дописи // Українське слово. – 1932. – Ч. 3 (1 лют.). – С. 4.
3. Дроздовська О. «Українське слово» / О. Дроздовська // Періодика Західної України 20-30-х рр. ХХ ст. – Т. 2. – Л., 1999. – С. 265–266.
4. Дроздовська О. Українське театральне життя на сторінках київського щоденника «Рада» (за матеріалами 1906–1914 рр.) / О. Дроздовська // Зб. пр. н.-д. центру періодики. – 2004. – Вип. 12. – С. 221–234.
5. Дроздовська О. Українські часописи повітових міст Галичини (1865–1939) / О. Дроздовська. – Л., 2001. – С. 12.
6. З життя повіту (Поториця) // Змагання. – 1932. – Ч. 1. (1 січ.). – С. 4.
7. З життя повіту (Свитязів) // Змагання. – 1932. – Ч. 2. (1 лют.). – С. 3.
8. Зі Сокаля // Змагання. – 1932. – Ч. 3. (15 лют.). – С. 4.
9. «Змагання» // Періодика Західної України 20-30-х рр. ХХ ст. – Т. 1. – Л. : Видавничий центр «Фенікс», 1998. – 320 с. – С. 115–116.
10. Змагання. – 1931. – Ч. 1. (28 лип.). – С. 2.
11. З театральної салі // Українське слово. – 1931. – Ч. 23. (1 груд.). – С. 2.
12. З театру // Змагання. – 1931. – Ч. 5. (15 верес.). – С. 4.
13. З театру // Змагання. – 1932. – Ч. 5. (1 квіт.). – С. 3.
14. Із Сокаля // Змагання. – 1932. – Ч. 7. (15 трав.). – С. 4.
15. Новинки // Змагання. – 1931. – Ч. 9. (1 груд.). – С. 3.
16. Новинки // Українське слово. – 1931. – Ч. 4. (15 лют.). – С. 3.
17. Новинки // Українське слово. – 1931. – Ч. 6. (15 берез.). – С. 3.
18. Новинки // Українське слово. – 1931. – Ч. 7. (1 квіт.). – С. 3.
19. Новинки // Українське слово. – 1931. – Ч. 24. (15 груд.). – С. 3.
20. Новинки // Українське слово. – 1932. – Ч. 2. (15 січ.). – С. 3.
21. Новинки // Українське слово. – 1932. – Ч. 3. (1 лют.). – С. 2.
22. Що читати // Українське слово. – 1932. – Ч. 2. (15 січ.). – С. 3.

Чубрей А.В.

Українська академія друкарства

**ОСОБЕННОСТИ ОСВЕЩЕНИЯ ТЕАТРАЛЬНОЙ ТЕМАТИКИ НА СТРАНИЦАХ
УЕЗДНЫХ ИЗДАНИЙ ГАЛИЦИИ 20–30-Х ГГ. XX В. (НА ПРИМЕРЕ ИЗДАНИЙ
«ЗМАГАННЯ», СОКАЛЬ, И «УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО», ЯВОРОВ)**

Анотація

На прикладі двох галицьких уездних видань, які виходили в період 1929–1932 рр., досліджено особливості освіщення театральної тематики. Проаналізовані загальні тенденції та жанри, до яких найчастіше зверталися автори даних публікацій. Досліджено основні теми, які розкривали особливості аматорського руху. Порівнюється освіщення театральної тематики на сторінках різних уездних видань. Підкреслено їх особливості як жанрової різноманітності регіональної журналістики.

Ключові слова: уездний журнал, театральна тематика, аматорський кружок, львівська періодика 20–30-х років XX століття, театральна періодика.

Chubrei A.V.

Ukrainian Academy of Printing

**PECULIARITIES OF ELUCIDATION OF THE THEATRICAL SUBJECT
ON THE PAGES OF REGIONAL EDITIONS OF GALICIA OF 20-30'S
OF XXTH CENTURY (ON THE EXAMPLES OF EDITIONS «ZMAGANIA», SOKAL,
AND «UKRAINSKE SLOVO», YAVORIV)**

Summary

On the examples of two county editions of Galicia, which were published during 1929-1932's, the peculiarities of theatrical subject were explored. The common tendencies and genres, which were mostly used by the authors of these publications, are analysed. The main subjects, which showed the peculiarities of the amateur activity, are explored. The peculiarities of describing theatrical subject on the pages of different county editions are compared. Its role as the genre of regional journalism is emphasized.

Keywords: county edition, theatrical subject, amateur group, Lviv editions of 20-30's of XXth century, theatrical editions.